

In memoriam

Milan Pojić
(12. veljače 1957. – 17. veljače 2013.)

Dana 17. veljače, nakon duge i teške bolesti, u 56. godini napustio nas je naš poštovani i dragi kolega Milan Pojić, viši arhivist i načelnik Odsjeka za vojno gradivo. Radi se o iznimnoj osobi, koja je svojim dvadesetogodišnjim radom, svojom sposobnošću i stručnošću, ali i jasnim stavovima i odlučnošću, ostavila vidan trag u radu Hrvatskog državnog arhiva na zahtjevnim poslovima čuvanja, zaštite i obrade arhivskoga gradiva, ali i u povijesnoj znanosti

Nakon stjecanja diplome profesora povijesti i arheologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, radio je kao prosvjetni djelatnik u školama u Krapini, Vojniću i Petrinji. Tijekom Domovinskog rata, uključuje se u obranu rodne Petrinje i među osnivačima je Odreda narodne zaštite u Petrinji. Nakon toga služio je u 74. samostalnom petrinjskom bataljunu u kojem je ostao sve do kraja rujna 1992, a u razdoblju od 6. prosinca 1994. do 3. ožujka 1995. pripadnik je 12. domobranske pukovnije.

U Hrvatskom državnom arhivu zaposlio se u prosincu 1992. Već nakon tri godine rada i položenog stručnog ispita za arhivista imenovan je načelnikom Odsjeka za vojno gradivo. Poznavanje vojne problematike i njegov senzibilitet za gradivo vojne provenijencije činile su ga idealnim izborom za ovo radno mjesto. Kroz njegove su ruke prošla barem 2 km nesređenog i nepopisanoga gradiva iz razdoblja od 16. st. do 1990. godine, što je rezultiralo izradom obavijesnih pomagala za više od 40 fondova i zbirki unutar Odsjeka. Osim njegove stručnosti u sređivanju gradiva, bio je i vrlo susretljiv prema korisnicima arhiva. Uvjeren sam da to mogu potvrditi svi istraživači koji su koristili fondove iz Odsjeka za vojno gradivo, kojima je uvijek bio na raspolaganju svojim znanjem i dobrom voljom. Njegovi savjeti i smjernice, poznavanje gradiva koje mu je povjereno na skrb olakšali su istraživanje mnogima, a vjerujem da je i nemali broj onih koji bi i odustali da nije bilo Milanove svesrdne podrške.

Milanov rad u arhivu obuhvaćao je, pored sređivanja, članstvo u nekoliko povjerenstava od onog za polaganje stručnih ispita iz arhivske struke, za ocjenjivanje svojstva kulturnog dobra za arhivsko gradivo, za ocjenjivanje uvjeta za promicanje u viša zvanja, ali i mentorski rad s pripravnicima te predavanja studentima poslijediplomskog studija povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Dugogodišnja dužnost načelnika i status koji je uživao, nisu ga sprečavali da se uvijek vraća temeljnim poslovima naše struke. Tako je i tijekom prošle godine u dislociranom spremištu u Kerestincu osobno pokušavao dovesti u red gradivo Vojno-pomorske oblasti Jugoslavenske narodne armije, sve dok ga u tome nije omela bolest.

Osim arhivistikom, Milan Pojić bavio se i istraživanjem hrvatske vojne povijesti i autor je mnogobrojnih radova u kojima se očituje njegovo izvrsno poznavanje vojnoga gradiva i kritično služenje njime. Treba osobito spomenuti njegovu knjigu „Hrvatska pukovnija 369. na istočnom bojištu 1941-1943: Ratni dnevnik“, za koju mu je HDA dodijelio priznanje za posebno postignuće 2008. godine. Knjiga je svojim sadržajem i obradom na osobito uspješan način odgovorila zanimanju šire javnosti i pridonijela promicanju značenja i vrijednosti arhivskoga gradiva u cjelini. Sudjelovao je u znanstvenoistraživačkom projektu Žrtve Drugog svjetskog rata, poraća i Domo-vinskog rata i jedan je od autora izdanja „Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946.: dokumenti“ (2005). Autor je 196 biografija u leksikonu „Tko je tko u NDH“, nezaobilaznom priručniku za svakog tko se bavi istraživanjem Drugog svjetskog rata, a bitno je spomenuti i njegovu knjigu „Ratni dnevnik Josipa Hübla iz 1943.“ (2002).

Objavio je više kataloga izložbi, kao i niz znanstvenih i stručnih članaka uglavnom vezanih uz vojnu tematiku u *Časopisu za hrvatsku povijest*, *Arhivskom vjesniku*, časopisu *Vojna povijest*, *Petrinjskom zborniku* i drugdje.

Široj javnosti manje je poznato da je Milan bio izuzetno angažiran oko pitanja povrata arhivskoga gradiva Republike Hrvatske, koje se još nalazi u Vojnom arhivu u Beogradu, kao i na usklađivanju i stvaranju jedinstvene hrvatske vojne terminologije. Njegovim preranim odlaskom ovi poslovi ostaju nedovršeni i na nama je da ih preuzmemo s istim onim zalaganjem i trudom koji im je posvetio Milan.

Pored svega, izvor njegovog stalnog zanimanja uvijek je bila i Petrinja, grad u kojem je odrastao i pohađao osnovnu školu i gimnaziju. Ondje je bio član uredništva *Petrinjskog obzora* te pisao za *Petrinjski zbornik* za povijest i obnovu zavičaja o istraživanju žrtava rata i poraća na području Petrinje. Sudjelovao je i u njenom političkom životu: bio je jedan od utemeljitelja petrinjskog ogranka Hrvatske socijalno-liberalne stranke (HSLs) te izabran i za prvog potpredsjednika ogranka.

Uz sve to Milan je znao uspostaviti i kolegijalni odnos sa svima. Bio je uvijek spreman usmjeriti nas u traganju za informacijama u gradivu, pomoći savjetom, ako treba ponijeti i kutije ili pomoći na drugi način. Tko god je makar i kratko vrijeme radio s Milanom, zacijelo će se složiti sa mnom da su nesebičnost i otvorenost bile Milanove najveće vrline. Osobine su to svojstvene velikim i jakim ljudima, a u uz to se nije ustručavao izreći svoj stav i braniti ga bez obzira na posljedice, nešto što danas postaje sve veća rijetkost.

Na žalost, puna veličina njegova djela prepoznaje se tek sada po praznini koju je ostavio iza sebe, što bolno osjećamo mi njegovi prijatelji i kolege, kao i čitava zajednica arhivista i povjesničara. Vječna ti slava Milane!

Popis radova Milana Pojića

Knjige

Ratni dnevnik Josipa Hübla iz 1943. Gospić, 2002.

Dizdar, Z., Geiger, V., Pojić, M., Rupić, M. *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. : dokumenti.* Slavonski Brod, 2005.

Vjesnik naredaba Odjela za narodnu obranu Vlade Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba 1918-1919. Zagreb, 2008.

Leksikon „Tko je tko u NDH“. Zagreb : Minerva, 1997. (196 biografija)

Hrvatski biografski leksikon. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (4 biografije)

Znanstveni i stručni članci

Lako prevozni zdrug Hrvatske legije (Legione Croata Autotransportabile) 1941.-1942. *Časopis za suvremenu povijest.* 31(1999).

Prilog istraživanju žrtava rata i poraća na području Grada Petrinje. *Petrinjski zbornik.* 1(1998).

Ustroj austrougarske vojske na ozemlju Hrvatske 1868-1914. *Arhivski vjesnik.* 43(2000).

Kolanović, J., Pojić, M. Popis žrtava Drugog svjetskog rata, rezultati i perspektive 1945. - razdjelnica hrvatske povijesti. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu, 5. i 6. svibnja 2005. Zagreb, 2006.

Prešućeni vojskovođa Svetozar Borojević. *Vojna povijest.* 4(2011).

Što se zbilo u Banskom Grabovcu 1941. *Vojna povijest.* 4(2011).

Prva jugoslavenska brigada. *Vojna povijest.* 7(2011).

Neobjavljeni radovi

Pregled povijesti vojnih institucija na području Hrvatske od 16. stoljeća do 1945. godine. Hrvatski državni arhiv. Zagreb, 1996.

Vodič za fondove i zbirke vojne provenijencije u Hrvatskom državnom arhivu. Hrvatski državni arhiv. Zagreb, 2000.

Katalozi izložbi

Vojnici i vojska na tlu Hrvatske od 16. do 20. stoljeća, povodom 10. obljetnice Hrvatske vojske. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2001.

Vojskovođa Svetozar Borojević, povodom 150. obljetnice rođenja. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2006.

Amir Obhodaš

Vijest o smrti Milana Pojića, načelnika Odsjeka za vojno gradivo u Hrvatskom državnom arhivu, teško je pogodila sve njegove prijatelje i kolege i izazvala duboku žalost i neverjicu. Još je uvijek teško prihvatiti da se vrata neće otvoriti, da kroz njih neće proći poznati lik i da se neće čuti poznati glas. Skoro je nemoguće shvatiti da se Milan nije uspio oporaviti od posljedica bolesti koja ga je tako iznenada pogodila, budući da je još prije samo nekoliko mjeseci bio pun snage i volje i kao i uvijek raspoložen i za posao i za svakodnevno druženje s kolegama i prijateljima te potpuno zaokupljen planovima za svoje „vikend radove“ oko kuće u Petrinji (ili ovisno o godišnjem dobu, „ribičijom“ na njegovoj Kupi). Osim toga, ti su vikendi bili rezervirani i za obavezan obilazak članova šire i uže obitelji te naravno petrinjskih prijatelja, a petrinjska je tržnica bila i glavni izvor nabavke svježih zaliha za njegovo neprekidno usavršava-

nje vlastitog kulinarskog umijeća po kojem je i među nama kolegama bio itekako poznat i koje je često bilo tema naših razgovora. To je bio Milan kakvog smo poznavali i kakav nam je svima prirastao srcu, vedar i strpljiv, svjestan svojih obiteljskih i poslovnih odgovornosti. I upravo ta njegova brižnost te optimizam i životna snaga glavni su razlozi zbog kojih je njegova prerana smrt tako teško pogodila sve nas koji smo ga poznavali. Činjenica je da se svi mi možemo sjetiti ugodnog razgovora, zajedničkog smijeha ili korisnog savjeta vezanog uz Milana te njegovih čvrstih stavova i smisla za humor od kojih nije odustajao ni u poslovnom niti u privatnom životu. Bio je odan i borben kolega i prijatelj, koji je uživao poštovanje upravo zbog podrške koju je znao pružiti u najrazličitijim životnim situacijama svakome tko bi je u njegovoj okolini zatrebao. On je bio onaj koji je uvijek imao dovoljno hrabrosti kada ju nitko drugi nije imao. Bio je otvoren, neposredan i iskren, uporan u kritičkom preispitivanju i argumentaciji. Nikada nije okolišao i bojažljivo kalkulirao u strahu od mogućih reakcija ili nudio politički korektno odgovore. I zato, poštujući činjenicu da su ga upravo te njegove osobine činile osobitim, te poštujući i njegov rad i njegovu osobnost, tugujemo za dragim kolegom i prijateljem, zaslužnim povjesničarom, arhivistom i domoljubom, ali isto tako i ponosnim ocem i suprugom, koji je iza sebe prerano ostavio kćerku Paulu, sina Bornu te suprugu Andreu.

Danijela Marjanić

Kolega Milan Pojić i ja nekoliko smo godina bili susjedi u zgradi Hrvatskog državnog arhiva, budući da su nam uredi bili soba do sobe. Premda nismo bili bliski, uspostavili smo kolegijalan odnos međusobnog poštovanja. Poput mene bio je rano-ranilac pri dolazanju na posao, pa mi je s tim u vezi u posebnom sjećanju ostalo nekoliko prilika kada bi me rano ujutro zviždukom znao dozvati prolazeći automobilom kraj moje tramvajske stanice i povesti me do posla. Zadnji smo se put susreli jesenas, dan prije no što ga je zadesila smrtonosna bolest. Ironijom sudbine tom se prilikom on zanimao za moje zdravlje, s obzirom da sam više mjeseci izbivao s posla zbog ozljede na radu. Naravno da tog petka nismo ni pomislili kako je to posljednji put da se Milan nalazi među nama, u okrilju prostora naše secesijske palače i da će već sutra postati kandidat smrti. Čudan je osjećaj odjednom ne susretati poznato lice na hodniku i vidjeti fotelju u njegovom uredu kako odiše nijemom prazninom. Kolega Pojić je „otputovao“, no njegova kolegijalnost i predanost poslu ostat će mi u trajnom sjećanju.

Marijan Bosnar

Milan, s jedne strane opušten kako ponašanjem tako i izgledom, mislim uz Kupu i „priče iz davnine“. S druge strane u grču, buntovan i napet, strastven istraživač i neimar hrvatske vojne povijesti, spreman na žrtvu za ideju koja ga inspirira.

Koja je Milanova prava strana? Objel! Prva je ona ljepša, kojoj je težio, druga je ona stvarna, koja je cijena prve i koju je morao živjeti, sve dok je tijelo izdržalo. Otišao je prvi iz brojne skupine kolegica i kolega rođenih pedesetih godina, sad već prošlog stoljeća. Niti najstariji niti naizgled najbolesniji, no očito najranjiviji.

U Zagreb je iz rodne Petrinje prvi put stigao poput većine drugih sa željom za visokoškolskim obrazovanjem, nakon čijeg okončanja hita rodnom kraju iz kojeg ponovno dolazi u Zagreb, ovaj put tjeran tuđim bezumljem i ostaje u njemu doživotno i nažalost prekratko za ostvarenje svih planova koje je imao.

Generacijska bliskost i obostrana komunikativnost bile su nam poveznice koje nisu narušile ni brojne različitosti koje određuju ljudsku osobnost. Milan nam nedostaje kao kolega i prijatelj, bilo da se radi o poslovnoj suradnji ili druženju uz neformalne priče koje su uvijek završavale u vedrom raspoloženju. Zbog svoje ljudske i profesionalne otvorenosti, susretljivosti i kolegijalnosti, ostat će u trajnoj i dragoj uspomeni kolegica i kolega koji će se sjećati jednog vremena i poslova koje smo zajedno proveli i obavili.

Zvonimir Baričević

Sjećam se svog prvog susreta s Milanom. Bilo je to krajem 1991. godine kada je Petrinja već bila okupirana, a on se našao u Zagrebu tražeći posao. Kao diplomirani povjesničar želio je raditi u arhivu. Meni ga je preporučio kolega Ivica Šustić, arhivist u tada Povijesnom arhivu u Sisku u kojeg smo imali puno povjerenje. Postojalo je nepisano pravilo da u Hrvatski državni arhiv primamo stručnjake najprije na određeno vrijeme, ponajviše u zamjenu djelatnicima koji su bili na bolovanju ili na porodiljskom. Tako smo provjeravali njihov rad i takve djelatnike smo primali u trajan radni odnos čim se za to pružila prilika. Tako smo na prvo slobodno radno mjesto primili Milana na neodređeno vrijeme. I nismo pogriješili. U radu je pokazao osobito zanimanje za gradivo vojne provenijencije i zaslužan je da smo osnovali Odjel za vojno gradivo. U Odjel je primljena i kolegica Danijela Marjanić. Njih dvoje su predano radili na obradi vojnih arhivskih fondova, prvenstveno onih Vojne krajine. Iza Milana su ostala brojna obavijesna pomagala o gradivu vojne provenijencije. Uz svoj rad na arhivističkoj obradi objavljivao je i radove iz vojne povijesti. Bio je i nesebičan u pružanju informacija znanstvenicima.

Spomenut ću još jednu Milanovu djelatnost. Kada je Hrvatski državni arhiv 2002. pokrenuo znanstvenoistraživački projekt „Žrtve Drugog svjetskog rata, poraća i Domovinskog rata“, čiji je cilj bio izraditi što cjelovitiji poimenični popis žrtava na temelju postojećih popisa, arhivskoga gradiva, objavljenih radova i ostale dokumentacije, Milan je predano radio na tome. Suradivao je na izradi računalne baze i prikupljao je informacije o fondovima državnih arhiva Republike Hrvatske u kojima su podaci o žrtvama te ih sam unosio u računalnu bazu. Na tom je poslu radio volonterski i nakon moga odlaska u mirovinu 2003. godine. Sjećam se, na posljednjem našem susretu dugo smo pričali što učiniti da ovaj projekt ne ugasne. Tada mi je iz ladice izvađio i pokazao jedan popis žrtava koji je nedavno pronašao u arhivskom gradivu. Deset godina smo suradivali na tom projektu kojem smo dali naziv „Svaka žrtva ima svoje ime“. I puno, puno češ nam nedostajati Milane.

Josip Kolanović

Vrijeme (ako uopće postoji?), dozvoljava nam da nakon što se nešto dogodi, sjednemo, razmislimo, osjetimo ono najdublje što nosimo u sebi. Ono što možda nikad nikome ne kažemo. Milan je bio čovjek široke kulture i velikog razumijevanja za ostale ljude, pa i onda kad se s njima nije slagao. Uvijek je znao cijeniti druge, razmisliti o onome što su htjeli reći. Njegova ljubav prema povijesti i poslu koji je obavljao za mene je bila fascinantna. Mnoge stvari koje sam nekada učio, nakon razgovora s njim postajale su potpuno drugačije. Bio je jedan od rijetkih ljudi kojeg je zanimalo mikrofilmiranje; dogovoriti se s njim oko toga nije bilo nimalo teško. Znao je slušati druge, iako svjestan da mnogi nisu slušali njega.

Petrinja, njegov rodni grad bila mu je velika ljubav; s Milanom sam shvatio da postoji malo ljudi koji tako snažno vole svoj rodni grad. Njegove priče o izbjeglištvu i ratu bile su i teške i tužne, ali i to je prebolio. Moj posjet Petrinji s njim bio je nezaboravan. Sve što sam htio znati, saznao sam kroz jedno divno predavanje i druženje. Kao prijatelj uvijek je bio spreman pomoći, pokušao me razumjeti. Na kraju (ima li kraja?) ... Milana nikada neću zaboraviti.

Nenad Stojčić

Kada sam započela s pisanjem ove crtice svih naših odnosa s Milanom, začudila sam se sjećanju koje je odmah bljesnulo: pamtim naš prvi susret i upoznavanje! Ne radi se naravno o povijesno važnoj činjenici, ali možda o činjenici koja oslikava nekadašnje odnose „starijih“ arhivista i onih koji tek stječu svoja prva znanja o struci. Milana sam upoznala preko kolege Branka Košpića, s kojim sam tada radila u Državnom arhivu u Zagrebu. Sreli smo se u Masarykovoju ulici tijekom radnog dana i prilično ubrzano. Formalno upoznavanje prošlo je prema uobičajenim društvenim obrascima, a dvojica kolega dalje su nastavili pričati o struci, institucijama, novostima o zajedničkim kolegama, a meni je u sjećanju ostala vlastita isključenost i želja da se i sama što prije pridružim toj zajednici. Što to može govoriti, osim da su obojica živjeli taj posao i tu zajednicu, osporavanu od mnogih, a upravo su takve osobe iz našeg posla i struke najviše mogle privući mlade stručnjake.

Zaposlivši se u Hrvatskom državnom arhivu - a igrom slučaja naši su radni prostori bili vrlo blizu - silno je olakšanje pružila iznenađujuća činjenica da se Milan sjećao našeg susreta i upoznavanja, pa mi se tada činilo da je u cijelom Arhivu on jedino poznato stvorenje. Čudno je to reći, a nadam se da neće biti pogrešno tumačeno, jer poznavala sam prije zapošljavanja i dosta drugih kolega iz Hrvatskoga državnog arhiva, ali vjerojatno zbog činjenice da nam se tada još putevi nisu pretjerano stručno i poslovno susretali, Milan je bio mjesto čiste ljudske i „susjedske“ podrške.

Okolnosti su se nakon toga u mnogo navrata i u različitim prigodama mijenjale: kroz različite funkcije i procedure u Arhivu postali smo i stručno i poslovno povezani, a i u neka slobodna vremena smo se povremeno intenzivnije družili, upoznavali, „bistrili“ struku i odnose u njoj, tako da mi se činilo da sam konačno dosegla „status“ s početka ovoga teksta: status pripadnosti zajednici, sve do jedne okolnosti u kojoj Milan nije nikako želio čuti i razumjeti drugu (a pritom pogotovo moju) stranu zbivanja. Ne odričući ispravnost njegova stava, nekako sam mislila da ću mu moći objasniti svoj stav, no u toj situaciji Milan je funkcionirao onako kako smo ga svi poznavali: temperamentno, odlučno, borbena, dosljedno u svom viđenju stvari, povremeno ne uočavajući sve okolnosti nekog zbivanja (to nam je, naravno, svima svojstveno). Sjećam se tog razdoblja, možda najkontroverznijeg u mojem radu i bivanju u Hrvatskom državnom arhivu: s jedne strane zadovoljstvo postojećom organizacijom, stručnom i kadrovskom ekipiranošću, a s druge strane svakodnevno mimoilaženje s dragim kolegom koji odbija ikakvu komunikaciju.

Iako, jer na žalost nije bilo vremena, o određenoj situaciji nikad nismo progovorili ni riječi, činjenica da me Milan nakon nekog vremena ponovno počeo pozivati na druženja u stankama posla, nekako mi daje vjerovati da bismo, možda i uz prepirku (i toga je bilo poprilično u našoj svakodnevnoj komunikaciji) žustriju no inače, opet naše odnose vratili na početno toplo druženje i prešutno prepoznavanje. Ta je vjera i dalje prisutna.

Silvija Babić